

Alvina Oriekhova

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor at Department of Accounting and Taxation
Sumy National Agrarian University*

INTEGRATED REPORTING: CONCEPTUAL APPROACHES TO IMPLEMENTATION AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Summary

The main reasons for the transformation of approaches to public reporting of economic entities, such as changes in information requests of interested users on business transparency and reporting, adoption of social responsibility, globalization of the world economy, unresolved and accumulating environmental problems are considered. The peculiarities of financial and non-financial reporting and their impact on the conditions for improving the internal processes of forming management decisions to create and maintain value in the present and future, which will contribute to a more integrated approach to public reporting, improve the relationship between management, investors and other stakeholders. The main factors that negatively affect the quality of the information presented are considered.

The main factors that will contribute to the further development of integrated reporting, which, in turn, will contribute to access to foreign capital markets, attract new investors, improve their own positions on global platforms are considered.

Вступ

Основним механізмом інформування стейкхолдерів про фінансовий стан та фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання, їх економічний, соціальний та екологічний потенціал, якість організаційного управління, тенденції розвитку в середньостроковій та довгостроковій перспективі, необхідній для прийняття релевантних економічних рішень, є публічна звітність. Ступінь розвиненості публічної звітності економічного суб'єкта дозволяє оцінити його прагнення до інформаційної прозорості, такої необхідної для зміцнення довіри інвесторів і суспільства, підвищення конкурентоспроможності, зниження рівня корупції, створення сприятливого інвестиційного клімату, забезпечення сталого розвитку, демонстрації соціальної відповідальності та ін.

Зміна інформаційних запитів зацікавлених користувачів щодо прозорості бізнесу та звітності, прийняття принципів соціальної відповідальності, глобалізація світової економіки, невирішеність та накопичення екологічних проблем, прискорене зростання чисельності населення у світі, дефіцит природних ресурсів, поглиблення політизації

суспільства стали основними причинами трансформації підходів до публічної звітності економічних суб'єктів.

Користувачам необхідна звітність, що цілісно відображає здатність компанії до створення цінності протягом часу через усю сукупність взаємозв'язків між стратегією, організаційним управлінням, операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю організації, що використовуються нею в бізнес-моделі та схильними до її впливу різними видами капіталу (фінансовим, виробничим, інтелектуальним, людським, природним та соціальним) у взаємодії із зовнішнім середовищем. Задовольнити інформаційні очікування стейкхолдерів здатна інтегрована звітність.

Глибокі економічні кризи, що відбулися за останній період, вплинули на те, що ця тема стала найбільш актуальною в системі бухгалтерської звітності та відобразила гостру необхідність у сучасній економічній моделі, яка може гарантувати захист не тільки бізнесу та інвесторам, а й співробітникам та суспільству. Аналіз світових тенденцій розвитку інтегрованої звітності зараз вказує на значний прогрес у підтримці та прийнятті концепції інтегрованої звітності у світі, сприяє підвищенню поінформованості укладачів звітності та зацікавлених сторін про зміну вектора розвитку публічної звітності у бік інтегрованої звітності та спрямовані на активізацію процесу її впровадження у вітчизняну управлінську практику. Інтегрована звітність – це процес збору, консолідації та аналізу якісних та кількісних показників діяльності організації у ході підготовки інтегрованого звіту за звітний період. Її відмінною особливістю є достовірне та прозоре відображення всіх активів, що у компанії.

Метою складання звітності є групування облікової інформації та подання її зацікавленим користувачам. Важливо визначити місце, яке займає інтегрована звітність, а також її значення як носія фінансової та нефінансової інформації про різноманітні види діяльності та умови їх здійснення господарюючими суб'єктами.

Розділ 1. Інтегрована звітність та підходи до її складання

Інтегрована звітність відрізняється від фінансової звітності тим, що в ній присутня поряд з фінансовою і нефінансова інформація. Ця звітність включає інформацію про такі види капіталу як фінансовий, виробничий, інтелектуальний, людський, соціально-репутаційний та природний.

Якщо аналізувати діяльність компанії в розрізі капіталів, виділяють наступні показники.

Фінансовий капітал – аналізується динаміка, структура та величина фінансового капіталу за джерелами формування та напрямками використання; вартість пакету майбутніх проектів; коефіцієнти ринкової активності; коефіцієнт капіталізації прибутку; дивідендна політика; частка компанії у складі ключових індексів; динаміка котирувань цінних

паперів та обсяги торгів; кредитні рейтинги компанії; фундаментальну вартість бізнесу.

Виробничий капітал – аналізується структура, величина та динаміки виробничого капіталу; капітальні витрати на розширення потужностей; енергоємність, трудомісткість, капіталомісткість виробництва; матеріаломісткість, амортизацію, фондозброєність; ступінь автоматизації та механізації; показники ефективності використання; досягнута потужність та ступінь її використання.

Інтелектуальний капітал – аналізується динаміка, структура та величина витрат на інтелектуальний капітал; кількісна оцінка об'єктів інтелектуальної власності, що належать компанії; питома вага нематеріальних активів вартості всіх активів; величина нематеріальних активів; величина інвестицій на інтелектуальний капітал, зокрема інновації; витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, на придбання нових технологій, на дослідження та розробки, виконані сторонніми організаціями; частка працівників науково-дослідних підрозділів у середній чисельності персоналу; питома вага інноваційного виробництва у виручці.

Людський капітал – аналізується динаміка та структура чисельності персоналу, задоволеність та лояльність персоналу, кваліфікація та рівень професійної підготовки, коефіцієнт виробничого травматизму, показники охорони праці та промислової безпеки; інвестиції у людський капітал; індикатори мотивації персоналу; рівень оплати праці; зростання середньої заробітної плати; розмір диференціації в оплаті; рівень продуктивність праці.

Соціально-репутаційний капітал – аналізується стабільність клієнтської бази; частка «втрачених» покупців; частка нових покупців; показники співробітництва з постачальниками; репутація контрагентів; динаміка витрат підприємства на допомогу соціально незахищеним групам, на захист довкілля, на громадські проекти; характеристика стандартів соціальної підтримки працівників; коефіцієнт плинності кадрів; оборот прийому; оборот вибуття персоналу, показники репутації компанії, рейтингові оцінки.

Природний капітал: якісна характеристика природних ресурсів; величина, структура та динаміка споживаних природних ресурсів; споживання води на одиницю виробленої продукції чи наданої послуги; показники забруднення навколишнього середовища – викиди та відходи, у тому числі у розрахунку на одиницю, динаміка та структура інвестицій в екологічні об'єкти, проекти, природоохоронні інвестиції.

Узагальнюючі основні фінансові та нефінансові показники аналізу даних інтегрованої звітності в розрізі капіталів компанії зазначаємо, що для фінансового капіталу це фундаментальна вартість бізнесу, виробничого – досягнута потужність та ступінь її використання, інтелектуального – величина нематеріальних активів, соціально-

репутаційного – показники репутації компанії, рейтингові оцінки, людського – чисельність персоналу та рівень продуктивності праці, природного – його величина, динаміка вартості.

Інтегрована звітність повинна містити в собі всі суттєві дані про стратегію організації, корпоративне управління, показники її діяльності та перспективи, що відображають її економічне, соціальне та екологічне середовище. Крім того, має формуватися чітке та зрозуміле уявлення про те, яким чином компанія здійснює розумне керівництво та формує свою вартість. Інтегрований звіт є інструментом корпоративного управління в цілому. Процес його розробки поєднує різні рівні та сторони корпоративного управління у послідовному та відкритому діалозі з усіма зацікавленими сторонами – як внутрішніми, так і зовнішніми.

Важливою складовою звіту є концепція інтегрованого мислення. Так, у 2013 р. було розроблено Міжнародний стандарт інтегрованої звітності [11]. Довгостроковою метою Міжнародної ради з інтегрованої звітності, закріпленою в даному Стандарті, є світ, в якому інтегроване мислення стає основою ділової практики в державному та приватному секторах, а інтегрована звітність – поширеною нормою корпоративної звітності. Відповідно до Міжнародного стандарту інтегрованої звітності [11], розвиток такого мислення сприятиме фінансовій стабільності та сталому розвитку компанії, оскільки таке мислення націлене на ефективний та продуктивний розподіл капіталу. Понад те, саме впровадження складання інтегрованої звітності у компанії вимагає від керівництва організації лідерського типу поведінки, заснованої на соціальній відповідальності. Інтегроване мислення створює умови для поліпшення внутрішніх процесів формування управлінських рішень щодо створення та збереження цінності в сучасному та майбутньому; воно має сприяти більш комплексному підходу до публічної звітності, покращити якість взаємозв'язку між керівництвом, інвесторами та іншими зацікавленими сторонами. В основі інтегрованого мислення лежить пов'язаність інформації, що не відображає у звіті розрізнених даних про діяльність організації, а надає цілісну картину взаємодії операційних, функціональних одиниць та капіталів компанії. Основні проєкти Міжнародної ради з інтегрованої звітності [11] з просування концепції інтегрованої звітності формуються у глобальному вимірі, поряд з регіональними мережами з інтегрованої звітності, створеними в період апробації фундаментальних концепцій та основоположних принципів інтегрованої звітності.

В основу підготовки інтегрованого звіту, відповідно до Міжнародного стандарту інтегрованої звітності [9], покладено сім принципів:

1. стратегічний фокус і орієнтація на майбутнє: інтегрований звіт повинен включати аналіз стратегії компанії і пояснювати, як ця стратегія співвідноситься зі здатністю компанії створювати вартість у

короткостроковому, середньостроковому і довгостроковому періодах, а також з використанням нею капіталів і впливом на них;

2. зв'язок інформації: інтегрований звіт повинен представляти цілісну картину комбінацій, взаємозв'язку та взаємозалежності між факторами, що впливають на здатність компанії створювати вартість протягом тривалого часу;

3. взаємодія із стейкхолдерами: інтегрований звіт повинен містити аналіз характеру та якості взаємодії компанії з її основними стейкхолдерами. Повинно розкриватися, як і якою мірою компанія розуміє та враховує законні та обґрунтовані потреби зацікавлених сторін, їх інтереси та запити;

4. суттєвість: інтегрований звіт повинен розкривати інформацію, яка суттєво впливає на оцінку можливості компанії виробляти вартість у короткостроковому, середньостроковому і довгостроковому періодах;

5. компактність: інтегрований звіт має бути компактным;

6. достовірність та повнота: інтегрований звіт повинен містити у собі всі суттєві факти, як позитивні, так і негативні, у збалансованій формі та без помилок;

7. постійність і співставність: інформація, що міститься в інтегрованому звіті, має бути представлена у формі, яка не змінюється протягом тривалого часу, і таким чином, щоб можна було провести порівняння з іншими компаніями в тих випадках, коли це суттєво для здатності компанії створювати вартість з часом.

Метою складання фінансової звітності є:

- формування повної та достовірної інформації про компанію та її майновий стан;

- забезпечення інформацією, необхідною внутрішнім та зовнішнім користувачам звітності для контролю за дотриманням законодавства, здійснення організацією господарських операцій та їх цілісності;

- виявлення негативних результатів господарської діяльності та виявлення внутрішніх резервів забезпечення її фінансової стійкості.

В сучасних умовах значна кількість компаній багатьох країн світу має складати фінансову звітність у відповідності до Міжнародних стандартів фінансової звітності [9]. Їх застосування сприяє уніфікації фінансових звітів шляхом гармонізації облікових стандартів. Сутність гармонізації полягає в тому, щоб системи обліку різних країн відповідали принципам міжнародних стандартів фінансової звітності. Фінансова звітність, складена за міжнародними стандартами, формує більш ефективні підходи до управління суб'єктом господарювання.

Сьогодні актуалізує питання підвищення конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів за рахунок забезпечення їх відкритості, що веде до підвищення довіри зі сторони стейкхолдерів. Така відкритість, перш за все, досягається шляхом транспарентизації. Іншими словами, прозорість обумовлює стан інформованості про діяльність компанії, її поточний

фінансовий стан та фінансові результати. А отже, будь-який потенційний інвестор матиме повну уяву про компанію та її вартість, не проводячи для цього додаткових енергозатратних дій. Таким чином, дотримується умова наявності у інвесторів достатнього, повного та достовірного комплексу інформації про компанію, що їх цікавить.

Довгостроковий ефект від впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності [9] полягає в тому, що для прийняття управлінських рішень буде використовуватися більш достовірна та якісна інформація. Як наслідок, підвищиться ефективність бізнесу – як поточної операційної діяльності, так і інвестиційної. Якісні міжнародні стандарти сприяють збільшенню міжнародних потоків капіталу та кращій інтеграції ринків капіталу. Міжнародні стандарти підвищують якість доступної інформації іноземним інвесторам, а це, в свою чергу, зменшує інформаційну асиметрію між іноземними та місцевими інвесторами.

Перехід країн на міжнародні стандарти фінансової звітності асоціюється як із збільшенням абсолютних обсягів інвестицій, так і чисельності інституційних інвесторів (інвестиційних фондів, страхових та пенсійних фондів, прямих приватних фондів та венчурних інвестиційних фондів).

До переваг переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності слід віднести і покращення порівнювальності фінансової звітності різних компаній. А саме, формування єдиного вигляду фінансової звітності компаній в рамках окремих галузей після їх переходу на міжнародні стандарти. Таким чином, у світовому масштабі стає більше учасників окремих галузей економіки, які користуються одними і тими ж стандартами звітності.

Не можна оминати увагою і факт ролі міжнародних стандартів фінансової звітності в досягненні цілей сталого розвитку, а саме, у галузі звітності сталого розвитку. Так, фінансовий ринок потребує кваліфікованої, відповідної інформації про вплив пов'язаних зі стійкістю ризиків та можливостей інвестиційних рішень. У фінансовій звітності ця проблема з якості даних вирішена. 20 років тому Міжнародна організація регуляторів ринків цінних паперів (IOSCO) активно підтримувала створення Фонду МСФЗ [9] та Ради з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB) [7]. Сьогодні більше 140 країн вимагають від компаній представляти звітність у відповідності до стандартів МСФЗ, інвестори отримують якісну, завірену фінансову інформацію, на основі якої приймають рішення щодо інвестування та розподілу капіталу. Компанії зобов'язані стандартизувати свою звітність для ринку. В той же час, традиційна фінансова звітність, якою всі ці роки опікувався Фонд Міжнародних стандартів фінансової звітності, відображає те, що сталося, а отже, мало підходить для пояснення довгострокової стратегії компаній.

Чисельні звернення з боку ключових груп стейкхолдерів спонукали до розширення ролі Фонду МСФЗ в цих глобалізаційних процесах. Якісна

основа вже закладена – це публічна підзвітність; логічна структура управління; фокус на громадських інтересах; незалежність від будь-яких зовнішніх сторін; суворість та прозорість процесу розробки стандартів; високі стандарти контролю інформації, що публікується; жорсткий підхід до вибору нових тем для розробки і т.д. Досить тривалий успішний період розробки глобальних стандартів сформували колосальний пласт, який може бути використаний як джерело ресурсів для вирішення сьогоденних проблем зі звітністю.

3 листопада 2021 р. на кліматичному саміті COP26 в Глазго (Великобританія) Фонд МСФЗ повідомив про створення нової Ради з міжнародних стандартів зі сталого розвитку (International Sustainability Standards Board, ISSB). Фонд оприлюднив інформацію про організації, що входять до його складу, а також створення Робочої групи з технічної готовності (Technical Readiness Working Group, TRWG), яка вже опублікувала два прототипи вимог до розкриття інформації.

Метою Ради з міжнародних стандартів зі сталого розвитку є розробка єдиного фундаменту для стандартів розкриття інформації про сталий розвиток у всьому світі. Рада має намір створити стандарти, розраховані на сумісність між різними юрисдикціями та відповідні очікуванням найширшого кола зацікавлених сторін. У рамках цієї роботи Фонд МСФЗ об'єднає зусилля з Climate Disclosure Standards Board (CDSB, ініціатива Проєкту з розкриття вуглецевої інформації CDP), а також з Value Reporting Foundation (VRF), який, у свою чергу, включає систему інтегрованої звітності та стандарти SASB. Очікується, що консолідація завершиться у червні 2022 року. Тим часом, Фонд МСФЗ вже створив TRWG, яка стане основним органом для вироблення рекомендацій ISSB щодо створення глобальних стандартів звітності про сталий розвиток. До її складу увійшли представники CDSB, Ради з МСФЗ, TCFD, VRF та Світового економічного форуму. Передбачається створення системи звітності, що не суперечитиме діючій, оскільки МСФЗ повинні розроблятися і надалі, а в самій МСФЗ-звітності мають при цьому відображатися фінансові підсумки всього того, що відображатимуть глобальні стандарти звітності сталого розвитку.

Обидві системи стандартів повинні розвиватися паралельно, але з певною кореляцією. Таким чином, інвестори та всі користувачі звітності у світі зможуть отримати всі переваги від порівнюваних, та таких, що не суперечать один одному, надійних та корисних для ділових рішень наборів даних за двома системами стандартів.

Таким чином, Фонд МСФЗ керується своєю основною місією щодо забезпечення ефективності функціонування світових фінансових ринків та стабільного зростання світової економіки. Враховуючи дедалі більше зростання іноземних інвестицій у вітчизняний бізнес, компанії, що виходять на глобальні ринки у пошуках нових можливостей, будуть змушені застосовувати міжнародні стандарти фінансової звітності.

МСФЗ допомагають інвесторам швидше приймати економічні рішення, а також спрощують порівняння запланованих інвестицій, пропонуючи єдині принципи обліку, оцінки та викладу інформації. Так чи інакше, МСФЗ стає вже не просто універсальною фінансовою мовою, а й необхідною умовою успішного розвитку.

Принцип прозорості в діяльності бізнесу відіграє ключову роль при оцінці компанії інвесторами. Крім фінансових показників увага акцентується також на екологічних, соціальних та управлінських критеріях. Така тенденція виникає у відповідь на підвищену ймовірність ризику настання подій, які можуть негативно впливати на поточну діяльність та кінцеві цілі компанії через недооцінку впливу внутрішніх та зовнішніх факторів. Розуміти, чи може компанія визначати ризики, чи готова компанія управляти цими ризиками – на ці питання може відповісти нефінансова звітність, яка випускається разом з фінансовою звітністю компанії, що не містить соціальних, екологічних, корпоративних та управлінських звітів.

Головним джерелом інформації про те, наскільки успішно компанія реалізує ініціативи в рамках концепцій ESG (екологічне, соціальне, корпоративне управління), є публічна нефінансова звітність. Тривалий час основними користувачами таких звітів були інвестори, переважно інституційні. Однак завдяки зміцненню у світі ідей сталого розвитку нефінансова звітність стає все більше актуальною для різних стейкхолдерів.

Поява нефінансової звітності обумовлюється розширенням відповідальності підприємців, керівників компаній перед суспільством за соціальні та еколого-економічні результати господарської діяльності. Представлена інформація повинна бути повною, надійною, точною, доречною. На підставі наданих даних стейкхолдери можуть об'єктивно оцінити якість управління в компанії, оцінити вплив на навколишнє середовище і суспільство, стійкість компанії та багато інших показників, які представлені у нефінансовій звітності та можуть мати суттєві фінансові наслідки в поточній діяльності компанії та в майбутньому.

Нефінансова звітність є інструментом для вирішення таких завдань, як удосконалення системи управління ризиками; розвиток корпоративного управління та ділової етики; підвищення інвестиційної привабливості компанії; підвищення ефективності управління в компанії; підвищення рівня конкурентоспроможності на ринку; покращення фінансових показників та ін.

Нефінансова звітність сприяє поширенню принципів відповідального ведення бізнесу. Розвиток практики її складання є пріоритетним завданням для компаній із низки причин. Не дивно, що кількість публічних нефінансових звітів множитья з кожним роком. 29 вересня 2014 р. Рада Європейського Союзу офіційно прийняла Директива ЄС з розкриття нефінансової інформації [8]. Відповідно до § 6 Директиви

2014/95/ЄС від 22 жовтня 2014 р. [10], великі підприємства повинні складати нефінансовий звіт, що містить інформацію щодо таких аспектів: охорона навколишнього середовища, питання зайнятості та соціальні питання, повага прав людини, боротьба з корупцією і хабарництвом. У звіті повинен бути опис політики, результатів і ризиків, пов'язаних з цими питаннями. Цей звіт включається у звіт про управління підприємством.

Нефінансова звітність служить джерелом інформації для незалежної оцінки діяльності компаній та становлення на її основі рейтингів у сфері соціальної відповідальності та стабільного розвитку.

Нефінансові показники, як доповнення фінансової інформації, можуть розкриватися в поясненнях бухгалтерської (фінансової) звітності. Так, з метою підвищення корисності зовнішньої звітності для зацікавлених користувачів нефінансові показники можуть розкриватися в розрізі економічної, соціальної та екологічної складових.

У якості прикладів нефінансової інформації про діяльність організацій для її додаткових характеристик можуть розкриватися за допомогою природних вимірників (шт., л, кв. м та ін.). Дані, отримані при аналізі фінансових показників у нефінансовій звітності компанії, мають необхідність повного відображення у формах звітності результатів та останніх взаємодій суспільства та організації. Також необхідно відзначити, що перш за все у нефінансовій звітності має враховуватися показники соціальної відповідальності, оскільки вони самостійно не відображаються у фінансовій звітності.

Саме тому, протягом останніх років велика увага провідних світових компаній приділяється інтегрованій звітності, яка представляє собою коротке відображення того, як стратегія, управління, результати та перспективи організації, в контексті зовнішнього середовища, ведуть до створення вартості в короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Розділ 2. Проблеми питання підготовки інтегрованої звітності та перспективи розвитку

В Україні відбувається активний процес трансформації національної системи бухгалтерського обліку з метою створення умов для відображення досягнення підприємствами та країною загалом сталого розвитку, просування принципів КСВ та подальшої адаптації законодавства до норм і правил ЄС. Доктрина сталого розвитку спонукає до розроблення та постійного оновлення стандартів, які прямо або опосередковано пов'язані з цим процесом (міжнародних документів спеціального характеру). Визнання й запровадження концепції сталого розвитку стало основою формування міжнародних ініціатив, спрямованих на залучення бізнес-структур у діяльність зі сталого розвитку (міжнародних документів універсального характеру). Інтеграційні процеси та формування партнерства між державним і

корпоративним секторами в різних країнах привело до визнання проблематики сталого розвитку на національному рівні у країнах Європи та розроблення міжнародних документів регіонального характеру як ефективного інструменту державної політики [2].

В Україні, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» від 05.10.2017 р. № 2164-VIII [6], були внесені зміни до національного законодавства щодо формування фінансової та нефінансової інформації у складі Звіту про управління та Консолідованого звіту про управління. Також наказом Міністерства фінансів № 982 було затверджено Методичні рекомендації зі складання звіту про управління [4]. З 2019 р. компанії мають складати Звіт про управління та Консолідований звіт про управління за попередній рік, оприлюднюючи інформацію про свій вплив на навколишнє середовище, суспільство та корпоративне управління. Звіт оприлюднюють разом з річною фінансовою звітністю та аудиторським звітом на власній веб-сторінці або веб-сайті.

Внесення до національного законодавства положень щодо сутності та змісту звіту про управління здебільшого реалізує заходи запровадження нефінансової звітності, визначені Директивою 2014/95/ЄС [2].

Як зазначено у дослідженні Центру «Розвиток КСВ» та Професійної асоціації корпоративного управління [3], розкриття фінансової інформації та забезпечення прозорості дій для українських компаній є ще новим і складним процесом. Документи для регуляції цього процесу в процесі розробки, в першу чергу – для фінансових установ. Опікується цими процесами НБУ і Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Вже з березня 2020 р. новий Кодекс корпоративного управління рекомендує українським компаніям розкривати інформацію щодо розвитку ESG-проектів. В той же час, Національний банк України (НБУ) планує імплементувати екологічні, соціальні та управлінські фактори у систему корпоративного управління банків з початку 2022 р., а небанківських фінустанов – з кінця 2024 р.

Згідно дослідження [3], середній рівень розкриття інформації компаній України за показниками ESG становить 32 %, а компаній з числа ТОП-10 – понад 60 %. Найчастіше учасники Індексу ESG прозорості 2020 розкривають загальну інформацію про компанію, інформацію про захист довкілля та відносини з громадою. Найменш висвітлюваними, як і в минулому році, є питання прав людини, впровадження КСВ в ланцюг постачання та лідерство керівництва і компанії. ТОП-10 компаній Індексу практично по всіх критеріях «Змісту» мають вдвічі вищі показники, а за показником «Звітність» – майже в 2,5 рази. Рівень розкриття інформації у порівнянні з 2019 р. за всіма критеріями оцінки покращився, найбільше за критеріями «Права людини» та «Лідерство керівництва й компанії».

Незважаючи на суттєві переваги інтегрованої звітності, такі як, підвищення рівня прогнозованої інформації, що дозволяє користувачам приймати більш обґрунтовані рішення; розкриття нових даних, що раніше не розкривалися, підвищення рівня розуміння та сприйняття інформації серед користувачів; покращення репутації компанії серед зацікавлених осіб шляхом підвищення прозорості існує певний ряд проблемних питань, що знижують якість представленої інформації.

А саме, важливо зупинитися на фінансовому аспекті підготовки інтегрованих звітів, оскільки підготовчий період може бути дуже тривалим, що передбачає значні витрати на початковому етапі. Це зумовлено необхідністю проведення цілого ряду методологічних, організаційних, функціональних процесів з розробки та вдосконалення стратегії компанії, визначення її позиції на ринку, консолідації всієї фінансової та нефінансової інформації, що становить інтерес для її потенційних користувачів.

До додаткових бар'єрів на шляху розвитку інтегрованої звітності можна віднести недостатнє розуміння корисності застосування цього виду звітності із боку менеджменту компанії. З огляду на збільшені макроекономічні ризики, компанії прагнуть максимально оптимізувати портфель витрат, що передбачає зростання витрат на складання інтегрованих звітів.

Наступним питанням є проблема із підбором висококваліфікованого персоналу для впровадження системи інтегрованої звітності, що, зрештою, позначиться як на етапах збору інформації та розробки структури звітів, так і на завершальній стадії підготовки інтегрованої звітності. Оскільки поширеність звітності зростає, то й зростає потреба у спеціалістах з бухгалтерського обліку працювати з цим новим типом розкриття інформації. Бухгалтери відіграють невід'ємну роль у підготовці звітів про сталість (особливо для фірм, які займаються інтегрованою звітністю), і вони все більше залучаються як постачальники зовнішніх гарантій щодо звітних показників сталості. З перспективою того, що бухгалтери все більше залучатимуться до підготовки та забезпечення звітів про сталий розвиток, професія, відповідно, потребуватиме фахівців, які належним чином обізнані з обліку сталого розвитку.

Також, на відміну від фінансової звітності, періодичність подання якої суворо регламентується, для нефінансової звітності такі вимоги відсутні. Тому компанії можуть публікувати нефінансові звіти з різною періодичністю, що не сприяє належній відповідності представленої в них інформації. Інколи ця інформація може бути вже і не настільки актуальною для користувачів.

Наступною методологічною проблемою є відсутність єдиної регулюючої бази щодо нефінансової звітності. У світі, окрім величезної кількості національних регуляцій, існує низка міжнародних стандартів

нефінансової звітності, які можна умовно поділити на дві підгрупи – універсальні та спеціалізовані. Універсальні – Глобальна ініціатива зі звітності (Global Reporting Initiative, GRI) [8], стандарти Ради зі стандартів звітності сталого розвитку США (Sustainability Accounting Standards Board, SASB), Міжнародні основи інтегрованої звітності (International Integrated Reporting Framework) та ін.

Найбільш зручним і повним є Стандарт Global Reporting Initiative (GRI) [8], який є детальним керівництвом під час підготовки нефінансової звітності і містить чіткі критерії, яких компанія повинна дотримуватись під час складання Звіту зі сталого розвитку. Такий звіт відображає економічні, соціальні та екологічні досягнення компаній.

Основною вимогою стандарту GRI є розкриття тієї інформації, яка важлива та враховує інтереси не лише акціонерів, але й всіх заінтересованих сторін. Особливістю звітів, що складені за нормами GRI є те, що залежно від кількості дотриманих критеріїв, він отримує рейтингову оцінку А, В, С, а якщо підтверджені аудитором – А+ В+ С+. Стандарт AA1000 призначений для представлення результатів діяльності в економічному, екологічному та соціальному середовищі, заснований на діалозі з заінтересованими сторонами. Стандарт SA8000 більшою мірою орієнтований на дотримання законодавства з праці та прав людини. Стандарт ISO 14000 – орієнтований більшою мірою на екологічний компонент. Стандарти наводять рекомендації стосовно того, яка інформація має бути представлена в річному звіті. Ця інформація призначена для клієнтів (якість продукції), працівників (охорона праці, гарантія зайнятості) та місцевого суспільства (вплив на зовнішнє середовище, обсяг сплачених податків, благодійна діяльність та інвестиції) [1].

До спеціалізованих стандартів відносяться насамперед стандарти звітності з клімату – Проект вуглецевої звітності (CDP), рекомендації Цільової групи з розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом (Task Force on Climate-related Financial Disclosures, TCFD) та ін. Ці стандарти відрізняються один від одного тим, яку саме інформацію вони вимагають розкривати та як саме це робити.

Як справедливо зазначає Озеран А.В. [5], різноманіття документів і стандартів, що регулюють звітність про сталий розвиток, створюють певну плутанину. Підприємствам, які складають і подають разом із фінансовою звітністю звіт про управління, немає потреби складати окремий соціальний звіт чи окремий звіт про сталий розвиток, оскільки інформація буде дублюватися. Враховуючи великий обсяг – понад 100 сторінок – нефінансової звітності (звіт про сталий розвиток корпорації Самсунг за 2019 рік містить 139 сторінок, а звіт про соціальну активність компанії «Проктер енд Гембл» за 2017 рік – 135 сторінок) та обов'язковий її аудит, таке дублювання виглядає нераціональним.

Суттєвою перешкодою на шляху до складання нефінансових звітів є вибір обсягу інформації, що розкривається. Так, одні компанії можуть включати інформацію про діяльність у сфері сталого розвитку в одному розділі річного звіту, чого недостатньо для формування важливих показників діяльності, необхідних користувачам для задоволення їх потреб. Інші компанії навпаки, перевантажують звіт несуттєвою інформацією, що робить його занадто об'ємним і вимагає додаткового часу для пошуку потрібної інформації зацікавленими сторонами.

Динаміка розвитку публічної нефінансової звітності за останні роки та схильність державних органів різних країн робити обов'язкові для розкриття хоча б деякі з її частин практично гарантують розвиток обов'язкової нефінансової звітності в більшості країн протягом наступних років. Створення Ради з міжнародних стандартів в галузі сталого розвитку (ISSB) під егідою Фонду МСФЗ є одним із головних аргументів у використанні цього сценарію.

Під час оголошення про створення Ради з міжнародних стандартів у галузі сталого розвитку (ISSB), було представлено два прототипи стандартів розкриття інформації – в галузі сталого розвитку та інформації з клімату. Таким чином, запит на єдині міжнародні стандарти нефінансової звітності найближчим часом перетворяться в реалістичну перспективу на найближчі роки. Вибір Фонду МСФЗ, в якості головного розробника нових міжнародних стандартів, є досить очевидним, оскільки у світі немає іншої організації, яка користується такою ж довірою. Міжнародні стандарти фінансової звітності, розроблені Фондом МСФЗ, використовуються сьогодні в більш ніж 140 країнах світу. Фонд має справжній унікальний досвід у розробці міжнародних стандартів, а також зв'язки з урядами та органами державного регулювання в більшості країн.

Разом про з тим, попри наявність проблем, які перешкоджають розвитку інтегрованої звітності у країні, існують об'єктивні чинники, які визначатимуть подальший розвиток досліджень у цьому напрямку. Прагнення вітчизняного бізнесу виходити на міжнародні ринки певною мірою сприятиме популяризації та поширенню цього виду звітності серед компаній країни.

Впровадження системи інтегрованих звітів дозволить компаніям вийти на зарубіжні ринки капіталу, залучити нових інвесторів, поліпшити свої позиції на глобальних платформах, будуть здатні знайти нові джерела фінансування проєктів.

Слід зазначити, що, крім підвищення довіри з боку постачальників капіталу, інтегрована звітність має і низку інших переваг, пов'язаних з детальним опрацюванням стратегії компанії, аналізом поточних проєктів, контролем результатів діяльності менеджменту. Крім того, існують і нефінансові вигоди від використання інтегрованих звітів, зокрема, соціальна та екологічна складові, що визначають взаємодію компанії та населення у регіонах її присутності.

Висновки

Таким чином, підсумовуючи дослідження, зазначаємо, що інтегрована звітність вимагає переоцінки традиційних основ складання звітності та впровадження інтегрованого мислення, яке здатне надати істотну підтримку різним користувачам інтегрованої звітності у розумінні інформації про результати діяльності компанії зі створення вартості. Інтегроване мислення сприяє тіснішій взаємодії інформаційних систем, які підтримують внутрішню та зовнішню звітність, комплексне прийняття рішень і дій, спрямованих на створення вартості в короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі, а також стійкий стратегічний розвиток компанії.

Інтегрована звітність є публічним обличчям компанії, свідченням високого рівня корпоративної культури, публічним доказом ефективного управління репутацією та відповідальної конкуренції. Світовий досвід свідчить, що формування та представлення інтегрованої звітності надає можливість компанії отримати додаткові конкурентні переваги на ринку, довіру контрагентів та привабливість для стейкхолдерів. Однак, незважаючи на те, що складання компаніями інтегрованої звітності з кожним роком стає все більш поширеним, механізм її складання ще далекий від досконалості. Потребують вирішення питань формування єдиної методологічної бази щодо складання нефінансової звітності, підвищення розуміння корисності підготовки інтегрованої звітності менеджментом компаній, підготовки висококваліфікованих фахівців для впровадження системи інтегрованої звітності та ін. На відміну від фінансової звітності, де системи інформаційних технологій та організаційні процеси розробляються та постійно вдосконалюються, системи та процеси для створення інтегрованого звіту та поширення його змісту все ще знаходяться в процесі свого розвитку.

Загалом можна зробити висновок, що інтегрована звітність – це звітність майбутнього. Завдяки інтегрованій звітності користувач може сформулювати повне уявлення про минуле, сьогодення та майбутнє компанії, що публікує такий звіт.

Список використаних джерел:

1. Безверхий К.В. Гармонізація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах України в контексті нормативів ЄС : монографія. Київ, 2018. 415 с.
2. Єфименко Т. І., Ловінська Л. Г., Олійник Я. В., Кучерява М. В. Звітність підприємств про сталий розвиток в умовах пандемії COVID-19 : монографія. Київ, 2021. 242 с.
3. Індекс ESG прозорості компаній України 2020. URL: <https://index.cgpa.com.ua/>
4. Методичні рекомендації зі складання звіту про управління: Наказ Міністерства фінансів України 07.12.2018 № 982. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text>
5. Озеран А.В., Коршикова Р.С. Звітність про сталий розвиток: складнощі формату. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/242.pdf>

6. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2164-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19#Text>
7. International Accounting Standards Board. URL: <https://www.ifrs.org/groups/international-accounting-standards-board/>
8. Global Reporting Initiative. URL: <https://www.globalreporting.org/standards/>
9. IFRS. URL: <https://www.ifrs.org/>
10. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>
11. The IIRC. URL: <https://www.integratedreporting.org/the-iirc-2/>

References:

1. Bezverkhij K.V. (2018) Gharmonizacija bukhghaltersjkojho obliku ta opodatkuвання na pidpryjemstvakh Ukraїny v konteksti normatyviv JeS [Harmonization of accounting and taxation at Ukrainian enterprises in the context of EU standards]. Kyiv, 415 p.
2. Jefymenko T.I., Lovinsjka L.Gh., Olijnyk Ja.V., Kucherjava M.V. (2021) Zvitnistj pidpryjemstv pro staljy rozvytok v umovakh pandemiji COVID-19 [Reporting of enterprises on sustainable development in a pandemic COVID-19]. Kyiv, 242 p.
3. Indeks ESG prozorosti kompanij Ukraїny 2020 [ESG Transparency Index of Ukrainian companies 2020]. Available at: <https://index.cgpa.com.ua/>
4. Ministerstvo finansiv Ukraїny (2018) Metodychni rekomendaciji zi skladannja zvitju pro upravlinnja: Nakaz 07.12.2018 № 982 [Methodical recommendations for compiling the management report: Order 12/07/2018 № 982]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text>
5. Ozeran A.V., Korshykova R.S. Zvitnistj pro staljy rozvytok: skladnoshhi formatu [Sustainability reporting: format complexities]. Available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/242.pdf>
6. Verhovna Rada Ukrai'ny (2017) Zakon Ukrai'ny «Pro vnesennja zmin do Zakonu Ukraїny «Pro bukhghaltersjkyj oblik ta finansovu zvitnistj v Ukraїni» shhodo udoskonalennja dejakykh polozhenj: Zakon Ukraїny vid 5 zhovtnja 2017 roku № 2164-VIII [On Amendments to the Law of Ukraine «On Accounting and Financial Reporting in Ukraine» to Improve Certain Provisions: Law of Ukraine of October 5, 2017 № 2164-VIII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19#Text>
7. International Accounting Standards Board. Available at: <https://www.ifrs.org/groups/international-accounting-standards-board/>
8. Global Reporting Initiative. Available at: <https://www.globalreporting.org/standards/>
9. IFRS. Available at: <https://www.ifrs.org/>
10. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>
11. The IIRC. Available at: <https://www.integratedreporting.org/the-iirc-2/>